

Dnr 12020/00602/E

i.registrator@regeringskansliet.se

cc: i.e.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm 2020-06-05

Remissvar avseende Energimarknadsinspektionens rapport med förslag för genomförande av EU-lagstiftning på elmarknadsområdet samt för genomförande av vissa delar av det omarbetade förnybartdirektivet

Sammanfattning

- Svensk Solenergi ser positivt på implementering av energigemenskaper i Sverige som möjliggör kollektiv egenanvändning av el. Energiskatten bör slopas på all egenanvänd el, även kollektivt egenanvänd sådan. Kollektivt egenanvänd el bör även uppmuntras med lägre elnätsavgifter. Storleken på energigemenskaper bör bestämmas så att de avhjälpes flaskhalsar i elnätet.
- Svensk Solenergi ställer sig positiv till förslag om ändring i elförordningen (2013:208) om nätutvecklingsplaner. Föreningen anser att det är viktigt att även lokalnätsägare ska ta fram sådana, samt att de ska innehålla sol- och vindbruksplaner.

Svensk Solenergi är en branschförening som med cirka 260 professionella medlemmar representerar såväl den svenska solenergibranschen som flera andra aktörer inom solenergiområdet. Föreningen väljer att i detta remissvar behandla aspekterna:

1. Energigemenskaper (speciellt avseende kollektiv egenanvändning),
2. Nätutvecklingsplaner.

Energisystemet står inför omvälvande förändringar. Allt större andel av elen kommer från intermittent förnybar energi, samtidigt som industri- och transportsektorerna elektrifieras. Detta ger helt nya förutsättningar för elmarknaden och ställer nya krav på elnäten. Samtidigt utvecklas snabbt de teknologier som hjälper till att lösa utmaningarna, exempelvis energilagring och digitalisering av elektrisk utrustning för intelligent styrning. För en resurseffektiv övergång är det essentiellt att kostnaderna på lång sikt allokeras samhällsekonomiskt effektivt, att reglerna formuleras tydligt, att resultatet av reglerna blir rimligt, samt att färdan dit bygger på en öppen, upplyst och transparent dialog. Därför välkomnar vi Energimarknadsinspektionens, (Ei), försök att tolka direktiven, liksom att myndigheten ger marknadens parter möjlighet att kommentera. Likväl är det

efter läsningen fortfarande otydligt hur Ei menar att vi ska implementera begreppet energigemenskaper i Sverige. Det saknas också tydliga idéer kring hur sol- och vindbruksplaner kan användas i Sverige. Vi utvecklar nedan idéer kring hur båda dessa koncept skulle kunna implementeras och göra nytta här.

1. Energigemenskaper och kollektiv egenanvändning av el

Begreppet energigemenskaper definieras i direktiven REDII och EMDII. Avsnittet om energigemenskaper i Ei:s 12020/00602/E baseras på de direktiven. Där definieras två olika typer av energigemenskaper:

- Citizen Energy Community (CEC) – medborgarenergigemenskap (MEG),
- Renewable Energy Community (REC) – gemenskap för förnybar energi (GFE).

Båda typerna av energigemenskap, liksom andra organisationsformer, kan bedriva den verksamhet som kallas *kollektiv egenanvändning*.

Kollektiv egenanvändning av el behöver inte vara det primära syftet med en energigemenskap. De svenska elnätsägare som är ekonomiska föreningar uppfyller till exempel definitionen av en MEG, men syftet vid formandet av dessa var kollektivt ägande av ett elnät. Det är dock aspekten kollektiv egenanvändning vi fokuserar på i det här remissvaret, då den kan få stora konsekvenser för utbyggnaden av ett förnybart energisystem.

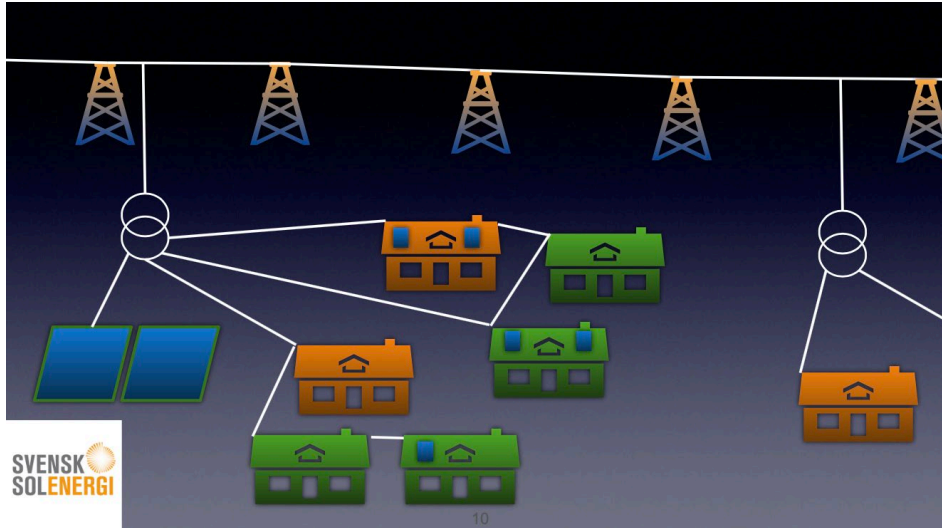
Konceptet kollektiv egenanvändning är en utökning av begreppet egenanvändning som är den el som produceras inom ett IKN (icke koncessionspliktigt nät) och som samtidigt konsumeras inom samma område.

Genom att introducera begreppet kollektiv egenanvändning (och börja kalla det som i dag kallas "egenanvändning" för "individuell egenanvändning") skapas incitament att optimera utbyggnaden av förnybar energi med minimerad belastning på elnätet, men bara om reglerna utformas så att kostnaden för el är lägre ju mer lokal den är. Detta går att åstadkomma med kollektiv egenanvändning, som i sin tur kan hanteras med hjälp av energigemenskaper.

Kollektiv egenanvändning kan jämföras med dagens nätnytta, men är mer funktionellt då nätnytta inte tar hänsyn till tidpunkten då en kWh genereras. För kollektiv egenanvändning skulle en avräkningsperiod behöva definieras. I dagsläget är en timme en rimlig avräkningsperiod då mätnoggrannheten ligger där. Av samma skäl bör en kvart antagligen kunna vara en given avräkningsperiod om några år.

De elnätsabbonnenter som deltar i en energigemenskap med avräkning för kollektiv egenanvändning kan sägas ingå i ett virtuellt elnät¹.

En möjlig lokal/geografisk avgränsning för elnätsabbonnenter att ingå i en energigemenskap är att de befinner sig under samma låg- till mellanspänningsstation. Detta för att energigemenskapen ska vara ett verktyg att avhjälpa den flaskhals som typiskt sitter där.

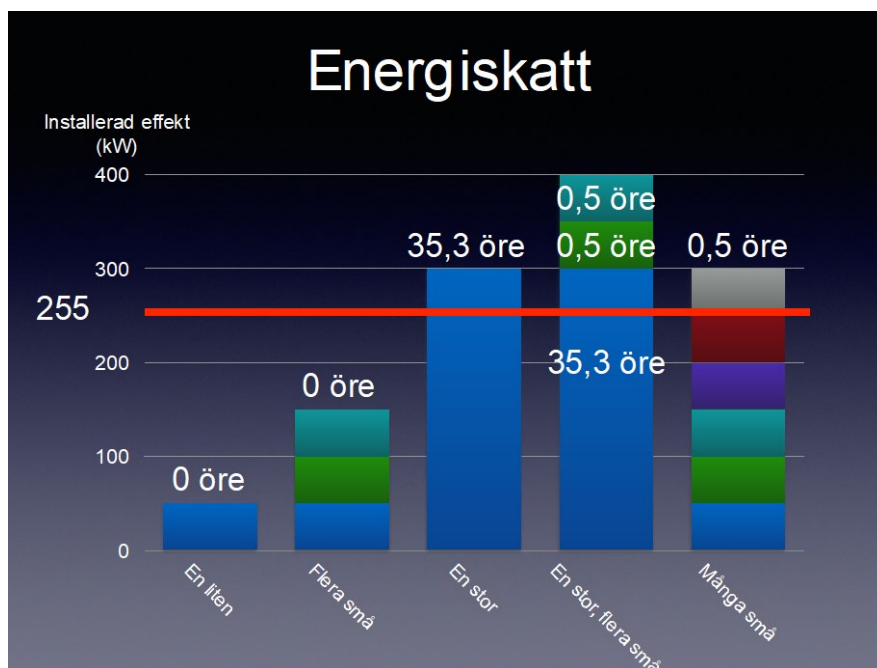


Figur 1 Virtuellt nät bestående av fyra (gröna) villor och en markanläggning (grön ram) under en och samma nätstation (~10 kV/400 V).

I figuren ovan visas ett frivilligt virtuellt nät, en energigemenskap, bestående av de fyra gröna husen och solanläggningen på mark. Ägarna till de två orangea hus som ligger under samma låg- till mellanspänningsstation skulle kunna välja att vara med i energigemenskapen, men har valt att inte delta. Ägaren till det orangea hus som ligger under en annan nätstation har inte möjlighet att delta i denna energigemenskap om regeln är att endast abonnenter under en och samma nätstation kan delta.

Enligt direktiven ska incitament ges till kollektiv egenanvändning inom en energigemenskap. Som vi ser finns två alternativ: lägre energiskatt på egenanvänd el och lägre elnätsavgift på egenanvänd el.

¹ Icke att förväxla med anläggningar som är åtskilda geografiskt men agerar gemensamt på exempelvis marknadssignaler. De brukar också kallas virtuella nät, men det är inte det som avses här.



Figur 2 Grafen visar vad energiskatten i dag är på egenanvänd el vid olika ägande av kraftanläggningar (en liten anläggning, flera små anläggningar som inte når upp tillsammans till 255 kW, en enda anläggning som är större än 255 kW, osv). Om den sammanlagda installerade effekten är lägre än 255 kW utgår ingen energiskatt alls på den egenanvända elen (stapel 1 och 2 från vänster). Har man däremot många små anläggningar som vardera visserligen inte uppgår till 255 kW, men som tillsammans överstiger 255 kW utgår en energiskatt om 0,5 öre (högra stapeln) på egenanvänd el. För anläggningar större än 255 kW utgår energiskatt med 35,3 öre per egenanvänd kWh (stapel 3 och 4 från vänster). På egenanvänd el från mindre anläggningar i samma ägares bestånd utgår energiskatt om 0,5 öre per kWh.

I dag utgår ingen energiskatt på egenanvänd el om dina anläggningar har en sammanlagd installerad effekt <255 kW. Elnätsavgift betalas i dag inte på egenanvänd el eftersom den inte matas ut på elnätet över huvud taget.

Vårt förslag är att egenanvänd el som färdas en mycket kort sträcka i elnätet (exempelvis aldrig passerar nätstationen) betraktas som kollektiv egenanvändning om säljaren och köparen av elen ingår i samma energigemenskap och om den energigemenskapen ingått avtal med nätägaren för avräkning av kollektiv egenanvändning.

Individuell (nuvarande/vanlig) egenanvändning premieras i dag på olika sätt, enligt figur 2 ovan, då elen kommer från små anläggningar, <255 kW. Det rimliga vore att kollektiv egenanvändning premieras med lägre energiskatt på samma sätt som individuell egenanvändning. Dock blir det tydligt av figur 2 att energiskatten på egenanvändning allra senast i samband med att energigemenskaper införs i Sverige bör tas bort helt och hållet, det vill säga även på (figur 2 ovan):

- anläggningar >255 kW och
- anläggningar <255 kW hos anläggningsägare med anläggningar om totalt >255 kW, se.

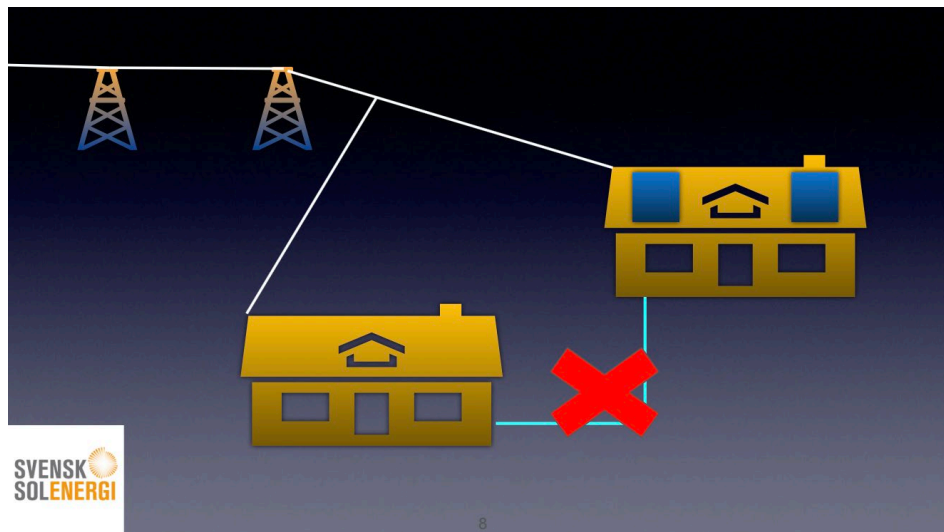
Annars kommer en energigemenskaps skattesatser ändras från dag till dag när nya medlemmar/abonnenter ansluter eller lämnar energigemenskapen.

Egenanvändning av mikroproducerad el premieras i dag även med lägre överföringsavgift. (Egentligen erhåller anläggningsägaren en skattereduktion om 60 öre per kWh som ska motsvara energiskatt och elnätsavgift.)

Energigemenskaper borde slippa betala energiskatt på (kollektivt) egenanvänd el, åtminstone under en introduktionsperiod och åtminstone under omställningen av energisystemet (se punktlista längst ner i det här avsnittet).

Vi föreslår att energigemenskaper också premieras genom att det lagstiftas om lägre nätavgift (överföringsavgift) på el man köper/avräknar från sin energigemenskap än på el som köps anonymt (i bemärkelsen att man inte känner till anslutningspunkten för elens produktionsanläggning) på nätet.

Ei och Forum för smarta elnät verkar båda i sina skrifter Moderna tillståndsprocesser för elnät (SOU 2019:30) och Swedish Smartgrid: PM Medborgarenergigemenskaper ha antagit att EU-direktiven ger andra aktörer än koncessionshavande nätägare rätt att äga och/eller driva elnät för att kollektiv egenanvändning ska kunna implementeras. Vi har inte tolkat direktiven så.



Figur 3 Två hus är anslutna till elnätet. Det röda krysset visar hur vi tolkar hur EU-direktiven kan implementeras i Sverige, d.v.s. vi tolkar det som att fastighetsägarna inte har rätt att dra kabel mellan sina fastigheter för att t.ex. dela på elen från en solcellsanläggning. Fastighetsägarna skulle däremot kunna ingå i en och samma energigemenskap (förutsatt att de ligger under samma nätstation. Med vårt förslag skulle de då slippa betala energiskatt på den kollektivt egenanvända elen. De skulle också få en kraftigt reducerad elnätsavgift då de använder en mycket begränsad del av elnätet för transport av den egenanvända elen. Elnätsavgiften skulle väl ändå styras av dimensionerande effekt in till eller ut från energigemenskapen.

Den eventuella administrativa kostnad som avräkning av virtuella nät medför kan täckas genom att energigemenskapen betalar en avgift till en administratör. Exempelvis skulle elnätsägarna kunna erbjuda energigemenskapen denna administrativa tjänst/mättjänst.

När kollektiv egenanvändning introduceras i Sverige finns många tänkbara scenarier för hur marknaden påverkas. En möjlighet är att alla abonnenter i ett område ansluter sig till samma energigemenskap för att dela solet och flexibilitet (se avsnitt 4. Rollen för elmarknadsaktör aggregator). Energigemenskaper kanske också ingår i samarbeten sinsemellan eller till och med slås samman. I slutändan kanske alla abonnenter under nätstationen är en enda energigemenskap.

Det är även möjligt att elhandelsbolag blir drivande aktörer bakom skapandet av energigemenskaper. Det skulle kunna bli konkurrenshämmande om detta ledde till att alla medlemmar i en energigemenskap måste ha samma elhandelsbolag för att kunna nyttja kollektiv egenanvändning. För att undvika detta bör möjlighet ges till enkel implementering av smart teknik i näten.

Vi föreslår

- att en eller två nivåer av reducerad nätavgift på kollektiv egenanvändning införs
 1. (i ett första steg) för kollektiv egenanvändning inom området för den huvudsakliga nätstationen (betydande reduktion).
 2. (i ett möjligt andra steg) för kollektiv egenanvändning inom området för den huvudsakliga fördelningsstationen högre upp i nätet (mindre reduktion). Ett alternativ för den här nivån skulle kunna vara nätområde, som då lämpligen justeras så att det bättre reflekterar flaskhalsar i nätet för högsta samhällsnytta. Även större områden är möjliga så länge de reflekterar flaskhalsar i nätet.
- att all energiskatt slopas på (såväl individuell som kollektiv) egenanvändning av el under en introduktionsperiod på fem till tio år för att hjälpa strukturer och affärsmodeller att etablera sig.

2. Sol- och vindbruksplaner som integrerad del i nätutvecklingsplaner

Dröjsmål i hanteringen av frågor kring nätanslutningar är starkt hämmande för utbyggnaden av förnybart i dag. Vidare skapar den stora mängden frågor om enskilda ärenden en hög administrativ arbetsbelastning hos alla inblandade, inte minst elnätföretagen. Förfrågningarna kommer sannolikt fortsätta att öka exponentiellt.

Lokala vindbruksplaner har funnits i flera år i Sverige och är ofta inkluderade i kommunens översiktsplan. Förutom vindresursen pekar de ut lämplig och olämplig mark för etablering utifrån olika intressen, såsom jord-

och skogsbruk, natur- och kulturvärden och militär verksamhet. Med den förväntade fortsatta expansionen av både vind- och solkraft är det rimligt att även elnätets förutsättningar inkluderas, alltså elnätsföretagens nätutvecklingsplan. På så sätt fungerar sol- och vindbruksplaner som en integrerad helhet som kan användas av flera aktörer när ny infrastruktur, som kräver el, planeras på lokal och regional nivå. Nätutvecklingsplanen bör tas fram och användas i samråd med så många aktörer som möjligt som är involverade i samhällsplaneringen.

Elnätsföretagen förvaltar stor del av den infrastruktur som gör omställningen till 100 % förnybart möjligt. De är *gate keepers*. Elnät är naturliga monopol, varför verksamheten är reglerad. Regleringen ska för bästa samhällsnytta främja resurseffektivitet i nätutbyggnaden i form av minimerad kostnad och negativ miljöpåverkan.

Inom tio år ska laddkapacitet skapas för elbilar i storleksordningen 25 kärnkraftsreaktorer (i genomsnitt 10 kW laddkapacitet per elbil och 2,5 miljoner elbilar år 2030), enligt prognos från Power Circle, och åtminstone lika stor sammanlagd topp effekt från solceller kommer anslutas till nätet (en tredjedel av 300 km² takarea tillgänglig och lämplig för solceller och 5 GW, det vill säga runt 35 km², på mark).

En stor och växande andel av kostnaden för förnybar energi är anslutningen till elnätet inklusive investeringar i transformatorer, kablar eller ledningar som behövs i samband med det. Det är även ofta osäkert om en anläggning av en viss storlek ens är möjlig på en given plats. Sol- och vindbruksplaner bör utformas som geografiska informationssystem (GIS) som visar hur mycket sol- och vindkraft som kan anslutas till elnätet utan förstärkningar, alternativt med begränsad förstärkning och utbyggnad. Eftersom sol- och vindkraft har olika förutsättningar handlar det sannolikt om två olika dataset. Informationen bör vara allmänt tillgänglig. Investeringar och entreprenörer kommer med sol- och vindbruksplaner kunna få snabbare information och inbördes mellan aktörer mer jämn information vilket främjar konkurrensneutraliteten på marknaden.

I EUs Clean Energy Package (CEP) finns begreppet Ten-Year Network Development Plan (TYNDP):

TSOs [SvK, vår anm.] shall submit every two years to the regulator [Energimarknadsinspektionen, vår anm.] a ten-year network development plan, which identifies the infrastructure needs, the planned investments and the related timeline for construction. The assessment of infrastructure needs shall take into account the potential contribution of energy storage and demand side response. The plan shall be developed in consultation with stakeholders. Transmission and distribution grid operators [SvK och lokala elnätsföretag, vår anm.] shall cooperate with each other in planning and operating their networks. The regulatory authority shall evaluate the network development plan.

The regulator shall facilitate the access to the network for renewable energy generation capacities and energy storage facilities. It should monitor and assess the performance of transmission and distribution system operators in relation to the development of a smart grid that promotes energy efficiency and the integration of energy from renewable sources, based on a limited set of indicators, and publish a national report every two years.

Kravet borde även omfatta lokalnät. Sol- och vindbruksplaner av god kvalité kommer även att underlätta för elnätsföretagen i arbetet med att ge snabbare besked om nya anslutningar. En regel om att anläggningar av typ A (<1,5 MW) ska få besked om anslutning inom en vecka och större anläggningar av typ B, C och D (det vill säga anläggningar som har en installerad effekt på över 1,5 MW) inom tre månader är rimlig.

Svensk Solenergi menar att det finns behov av en publik karta som visar tillgänglig kapacitet i Sveriges nätstationer. Det kräver en koordinerad insats mellan alla lokala och regionala nät. Sekretess om privata uppgifter och säkerhetsaspekter om elnätets svagheter måste givetvis beaktas. Det måste vara en dynamisk karta eftersom vad som görs på ett ställe i nätet påverkar tillgänglig kapacitet i en annan.

Svensk Solenergi föreslår:

- att nätägare på alla nivåer bör upprätta och underhålla sol- och vindbruksplaner som del av arbetet med nätutvecklingsplaner i syfte att underlätta och effektivisera omställningen till ett förnybart energisystem.

Handläggare: Anna Werner